

Handläggare
Öhman Carl
Ida Bylund Lindman

Datum
2019-03-11

Diarienummer
AMN-2019-0050

Arbetsmarknadsnämnden

Upphävande av lokala riktlinjer gällande ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

Arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta

att upphäva gällande lokala riktlinjer för ekonomiskt bistånd i de delar nämnden kan besluta.

att föreslå kommunfullmäktige att häva undantaget om att inte inkludera hela underhållsstödet som inkomst vid beräkning av rätten till ekonomiskt bistånd.

Sammanfattning

Mot bakgrund av ekonomiskt ansvarstagande gällande skattemedel samt att flera höjningar av riksnormen och underhållsstödet skett behöver det ekonomiska biståndets samtliga delar ses över för att säkerställa att nämndens medel används till de individer som behöver det. Nuvarande riktlinjer bidrar till förhöjda kostnader för ekonomiskt bistånd utan att säkerställa det individuella behovet.

Nämndens nuvarande riktlinjer utesluter till viss del den individuella prövningen som annars är norm inom socialtjänstlagen vilket bidrar till förhöjda kostnader för ekonomiskt bistånd. En individuell prövning säkerställer stöd efter behov och en jämlik biståndsbedömning. En individuell prövning ger också fördjupad kunskap om den enskildes omständigheter och ger barnperspektivet ett ökat utrymme. Den kompensation som utgår för de höjningar som gjorts i underhållsstödet sedan 2016 innebär att stöd kan utbetalas trots att hushållets inkomst kan överstiga normen. Mot bakgrund av detta föreslås de lokala riktlinjerna för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd att upphävas och att individuell prövning ska ligga till grund för ekonomiskt bistånd.

Ärendet

Försörjningsstöd

Arbetet med försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt styrs främst av socialtjänstlagen med tillhörande förordningar men också utifrån rättspraxis samt av kommunala riktlinjer. Ett hushåll blir beviljat försörjningsstöd om dess kostnader överstiger dess intäkter givet att hushållets levnadssituation ger stöd för en sådan bedömning.

Uppsala kommuns lokala riktlinjer

Socialnämnden i en kommun kan besluta om riktlinjer för en generösare bedömning av ekonomiskt bistånd. I Uppsala kommun har dessa sammanställts i Riktlinjer för försörjningsstöd (**bilaga 1**). Riktlinjerna anger de områden där Uppsala kommun frångår eller vill förtydliga Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2013:1) av biståndsbehov till förmån för ett generösare eller generellt beviljande.

Förändringar i de lokala riktlinjerna

Riktlinjer för försörjningsstöd (nedan kallad riktlinjen) anger idag områden där nämnden är mer generös än nationella riktlinjer kräver. Nedan kommer de områden som riktlinjen omfattar att jämföras med socialstyrelsens skrifter som utgör nationell standard. Riktlinjen har fem rubriker som utgörs av

- fritidsaktiviteter för barn,
- fritidsaktiviteter för vuxna med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd,
- studerande,
- tandvård och
- underhållsstöd.

Under rubriken fritidsaktiviteter för barn blir den främsta skillnaden delen om bidrag till cykel. Enligt Socialstyrelsen ska riksnormen även täcka så kallade sällanutgifter vilket omfattar cykel. Övriga delar kring barns fritid omfattas av socialstyrelsens råd (SOSFS 2013:1) men utgångspunkten för stödet blir då mer individanpassat främst avseende ersättningsnivåer.

Kostnader under rubriken fritidsaktiviteter för vuxna med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd omfattas av riksnormen då den enligt Socialstyrelsen ska täcka in fritid för vuxna. Vid individuella medicinska behov så finns möjlighet att motivera en normhöjning enligt socialstyrelsens råd.

Under rubriken studerande blir det ingen praktisk förändring gällande studerande barn. För studerande vuxna däremot har nämnden varit mer generös än vad socialstyrelsen anser vara behövligt. Ärendets förslag innebär att studier inte bör avbrytas om de anses utgöra förutsättning för framtida anställning. Vuxna studerande som anses kunna ställas till arbetsmarknadens förfogande bör inte direkt behöva avsluta sina studier utan avbrott ska göras för att underlätta återupptagandet av studier i framtiden. Individer med studiestöd kan få stöd under vissa förutsättningar men kommer inte få rätt till det mer generella stöd som nuvarande lokala riktlinjer medger. Individer som studerar svenska för invandrare (SFI) har inte rätt till studiestöd utan får sitt stöd från kommunen i de fall det behövs. Studier för SFI ses ofta som en förutsättning för framtida arbete.

Under rubriken tandvård ombesörjs dessa kostnader generellt genom den del av ekonomiskt bistånd som kallas livsföring i övrigt. Förebyggande behandling kan beviljas givet att individens ekonomiska medel inte räcker till och behov föreligger.

Under riktlinjens rubrik underhållsstöd innebär förslaget att hela underhållsstödet ska räknas som inkomst och att ingen kompensation ska ges för de höjningar som genomförts sedan år 2015. Denna del i riktlinjen är gällande till dess att kommunfullmäktige beslutat att upphäva det gällande uppdraget.

Underhållsstöd

Underhållsstöd är pengar som en förälder kan ansöka om när den andra föräldern som ska betala underhåll inte gör det.

I enlighet med ett uppdrag i Mål och budget 2016 räknas inte underhållsstöd över 1273 kronor som inkomst. Det innebär att vissa familjer kan ha en inkomst som överstiger den norm som gäller för skäliga levnadskostnader och ändå ges rätten till försörjningsstöd. Det innebär att ekonomiskt bistånd riskerar att utbetalas till personer som kan anses bekosta sina egna behov. I och med att underhållsstödet därefter har höjts ytterligare har det inneburit att kompensationen har följt med höjningarna.

Genomförda höjningar av underhållsstödet som inte medräknas vid beräkning av ekonomiskt bistånd:

Ålder 0–10 år: 1573 kronor från 2016. En höjning med 300 kronor per månad och barn.

Ålder 11–14 år: 1723 kronor från och med 1 januari 2019. En höjning med 450 kronor per månad och barn.

Ålder 15–18 år: 2073 kronor från och med 1 augusti 2018. En höjning med 800 kronor per månad och barn.

Det är svårt att räkna ut den faktiska kostnaden som kommunens beräkning av underhållsstödet innebär. En uppskattning av kostnaderna uppgår till cirka 2,5 miljoner kronor. Kostnaderna beror på antalet individer som erhåller stödet, barnens ålder, antal barn samt aktuell summa för underhållsstöd i respektive ålderskategori.

Konsekvensanalyser

Generella konsekvenser för biståndsmottagare

Den största skillnaden vid upphävandet av de lokala riktlinjerna innebär att hushållet prövas individuellt. Om hushållet bedöms ha behov som faller inom ramen för socialstyrelsens allmänna råd för vad som bör beviljas kommer hushållet beviljas biståndet. Om det däremot inte anses föreligga ett behov av bistånd för en enskild post kommer hushållet inte att beviljas detta bistånd. Effekten blir att de som verkligen har behov av bistånd också får det. Det är i dagsläget svårt att säga om någon får för generöst bistånd på grund av gällande riktlinjer då ingen individuell prövning görs. Förändringen kommer säkerställa bistånd efter behov och ett ökat ekonomiskt ansvarstagande av kommunens skattemedel.

Riksnormen för barns kostnader för personliga kostnader och fritidsaktiviteter har höjts både 2016 och 2018. Utöver dessa riktade höjningar för barn har generella procentuella höjningar genomförts avseende hela normen. Därmed så har de statliga nivåerna gått i samma riktning som kommunens intention var kring hur underhållsstödet beräknas vid fråga om försörjningsstöd. Även barnens möjligheter att leva ett skäligt liv även med ekonomiskt bistånd har därför stärkts från statligt håll och kommunens kompensation är därför inte lika nödvändig.

Upphävandet av den lokala riktlinjen innebär att den individuella bedömningen ger de som har extra stora behov en möjlighet att få sina behov tillgodosedda genom djupare utredningar och uppföljning. En individ kan alltid ansöka om stöd och en individuell prövning säkerställer medel efter behov vilket också resulterar i en mer jämlik biståndsbedömning.

Könskonsekvensanalys

Bedömningen är att det främst är kvinnor som får underhållsstöd och följaktligen är det kvinnor som främst skulle påverkas av en förändrad försörjningsstödsräkning. Detta måste vägas mot de inlåsnings effekter som försörjningsstöd kan innebära då arbete kan upplevas löna sig mindre samt mot de långsiktiga effekterna av att ordna sin egen försörjning.

Barnkonsekvensanalys

Det finns två sidor att ta hänsyn till vad avser barn i familj. Dels kan man se till att barnens möjligheter ökar i hushåll som får högre inkomster tack vare den nuvarande beräkningen av underhållsstöd. Samtidigt så visar forskningen att barn i familjer som uppstår försörjningsstöd i ökad utsträckning riskerar att själva uppstå försörjningsstöd i framtiden även om grundorsaken till detta inte behöver vara försörjningsstödet i sig. Barn till föräldrar med låg socioekonomisk status har oftare sämre hälsa. Det finns också en risk att barnens sociala umgänge blir negativt påverkat av den enkla anledningen att deras hushåll får bidrag. De ekonomiska incitamentens effekt att hitta ett arbete ska inte överdrivas men kan vara avgörande i enskilda fall.

Sammanfattningsvis är det viktigt att förvaltningen har ett barnperspektiv vid bedömningen av hushåll med barn för att dessa inte ska fara illa. Detta säkerställs genom befintliga rutiner och stöddokument, främst i kommunens handläggarsstöd med särskilt barnperspektiv vilket tar avstamp i socialtjänstlagen (3 kap. 2 § SoL). Barnperspektivet får också ökat fokus vid en fördjupad individuell prövning.

Ekonomisk konsekvensanalys

De kortsiktiga vinsterna av ett arbete kan bli mer framträdande när försörjningsstödet betalas ut utifrån hushållens faktiska kostnader och intäkter. Även kortare arbeten kan då bli mer attraktiva vilket också möjliggör en närhet till arbetsmarknaden som ett beroende av bidrag inte kan göra. Långsiktigt ökar hushållens möjligheter att hitta arbete ju närmare arbetsmarknaden de står. Detta gäller naturligtvis inte om hushållens behov av försörjningsstöd inte baseras på arbetslöshet utan på sjukdom eller annat.

Avseende underhållsstödet skulle upphävandet av nuvarande beräkningsmetod innebära en besparing för nämnden på cirka 2,5 miljoner kronor.

Konsekvenser för näringslivet

Förslaget bör inte ha någon större effekt på näringslivet.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lena Winterbom
Direktör

Nämndens riktlinjer för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt

Innehåll

Inledning	2
Fritidsaktiviteter för barn	2
MEDLEMSAVGIFT TILL FÖRENING	2
LÄGERVISTELSE.....	2
SOMMARAKTIVITET.....	3
CYKEL.....	3
Fritidsaktiviteter för vuxna med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd	3
Studerande	4
SKOLUNGDOMAR.....	4
VUXNA.....	4
GODKÄNDA STUDIER.....	4
Tandvård	5
Underhållsstöd	5

Inledning

Den politiskt ansvarige nämnden fastställer på vilket sätt och i vilken omfattning kommunen ska tillgodose en individs eller ett hushålls behov av ekonomiskt bistånd. Uppsala kommuns politiska riktlinjer för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt utgår, förutom från lagar och förordningar, från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt vägledande domar från förvaltningsrätt, kammarrätt eller högsta domstol. Även beslut från JO och IVO (Inspektionen för vård och omsorg) påverkar riktlinjernas utformning.

Socialstyrelsens handbok "Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten" ska vara styrande för nämndens arbete med ekonomiskt bistånd.

Detta dokument innehåller den politiskt ansvariga nämndens riktning, dvs. de områden där politikerna i Uppsala har beslutat att bistånd ska beviljas till en högre nivå än riksnivån som beskrivs i Socialstyrelsens föreskrifter.

Fritidsaktiviteter för barn

I Riksnormens budgetpost för lek och fritid ingår kultur och viss motion liksom kostnad för inköp av cykel, skidutrustning och skridskor. Sådana inköp kräver dock en längre tids sparande, vilket för familjer som under längre tid lever på socialbidragsnormens nivå knappast är möjligt.

MEDLEMSAVGIFT TILL FÖRENING

Ekonomiskt bistånd till deltagande i idrottsförening eller annan fritidstidsverksamhet för barn och unga kan beviljas till en kostnad motsvarande vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

LÄGERVISTELSE

Barn i familjer som fått försörjningsstöd under längre tid kan beviljas extra bistånd till lägervistelser eller annan rekreation, om biståndet är en förutsättning för att barnet ska kunna delta i sådana aktiviteter. Samma sak gäller aktiviteter ordnade via skolan.

SOMMARAKTIVITET

Ekonomiskt bistånd kan ges till barnfamiljer för att göra en resa tillsammans under sommaren. För detta ändamål kan max 1 000 kronor per vuxen och max 750 kronor per barn i familjen beviljas, beroende på vad familjen planerar att göra. Handläggaren ska utreda vad familjen planerar att göra för sommaraktivitet och även följa upp den för att säkerställa att aktiviteten kommit barnen tillgodo.

CYKEL

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till inköp av cykel och cykelhjälm med högst 1 500 kr per barn maximalt 2 gånger under grundskoletiden. Om bistånd inte utgått under grundskoletiden kan det vara rimligt att man får bistånd till en cykel under gymnasietiden.

Fritidsaktiviteter för vuxna med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd

Vuxna som bedöms ha behov av ekonomiskt bistånd minst sex månader, och som på grund av medicinska, psykiska eller sociala skäl har svårigheter att vara aktiva och hålla kontakt med andra, kan beviljas bistånd till fritidsaktiviteter för att möjliggöra en livsstilsförändring. Biståndet kan vara ett led i att så småningom komma ut i egen försörjning. Fritidsaktivitet kan vara att delta i studiecirkel, fysisk träning eller annan organiserad verksamhet. Ekonomiskt bistånd beviljas med belopp motsvarande lägsta avgift för helår eller säsong vid motionsanläggning i Uppsala.

Om det finns medicinska skäl till att delta i aktiviteter ska detta styrkas med intyg från behörig sjukvårdspersonal.

Om någon deltar i ett rehabiliteringsprogram där vissa aktiviteter ingår för alla deltagare beviljas hela kostnaden för dessa aktiviteter, om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta.

Studering

SKOLUNGDOMAR

Föräldrar/vårdnadshavare är försörjningsskyldiga för ungdomar som går i gymnasiet, dock längst tills hen fyller 21 år (7 kap 1§ Föräldrabalken). Ungdomar som går i gymnasieskola eller annan jämförbar utbildning inklusive gymnasiestudier vid kommunal vuxenutbildning räknas med i familjens norm vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Detta gäller även för gymnasieelever som studerar på annan ort. Tillämpliga studiestödsformer ska sökas, t ex inackorderingstillägg.

Från det år den unge fyller 20 år kan hen söka studiemedel för gymnasiestudier. **Krav** ska ställas på att ungdomen söker bidragsdelen.

Observera: om den unge väljer att söka även lånedelen av studiemedlet, räknas hen som självförsörjande och ska inte medräknas i familjens norm.

VUXNA

Grundregeln är att man som vuxenstudering söker de studiesociala stödformer som finns. Klarar den studering inte sin försörjning, och har reella möjligheter att utan studier få ett arbete som medför stadigvarande försörjning, är det rimligt att kräva att hen avbryter studierna och söker arbete. Det bör dock vara möjligt att avsluta påbörjad kurs eller termin för att inte försvåra för den enskilde att i framtiden återuppta studierna.

Vid bedömning och beräkning av ekonomiskt bistånd för familjer där den ene studerar och den andre är arbetslös ska familjens gemensamma inkomster och kostnader räknas och en eventuell komplettering beviljas för hela hushållet.

Ekonomiskt bistånd under studier kan i undantagsfall beviljas efter individuell prövning om det föreligger antingen:

- Medicinska/sociala skäl kan den enskilde ges möjlighet att under en termin pröva på att studera för att underlätta arbetsrehabilitering. Medicinska skäl ska styrkas med läkarutlåtande
- Arbetsmarknadsskäl vilket innebär att krav inte bör ställas på att den enskilde avbryter studier som bedöms vara en förutsättning för framtida försörjning.

Utgifter för obligatorisk studielitteratur räknas som godtagbar kostnad.

GODKÄNDA STUDIER

En individuell studieplan upprättad av studie- och yrkesvägledare måste alltid finnas som underlag för att bevilja studier. Studiemedlets bidragsdel ska alltid sökas (gäller ej för SFI). Man ska också utreda personens möjligheter att få studiestartsstöd. Uppföljning av studieplanen sker terminsvis och omprövning av rätten till bistånd för studierna görs årligen, eller i de fall studieplanen inte fullföljs av olika skäl. Om studieplanen inte fullföljs är det endast rektor kan besluta om att studierna ska avbrytas. För mer information kring studier och bidrag, se [CSN](#).

Exempel på godkända studier:

- SFI till och med nivå C. Högre nivå, D, efter individuell bedömning
- Svenska som andra språk på grundläggande nivå (grundskolenivå) och svenska som andraspråk A och B (gymnasienivå)
- Vuxenutbildning som motsvarar grundskolans låg-, mellan- och högstadienivå
- Gymnasiestudier för ungdomar som saknar gymnasiekompetens och har varit omhändertagna enligt SoL eller LVU

Tandvård

Avgiften för Frisktandvård är en godkänd tilläggskostnad.

Underhållsstöd

En höjning av underhållsstödet gjordes under hösten 2015 utifrån att ensamstående föräldrar ofta har en sämre ekonomi än föräldrar som lever tillsammans. I februari 2018 görs ytterligare en höjning för barn som är 15-18 år.

För att ensamstående föräldrar som har försörjningsstöd ska få ta del av dessa höjningar ska inte höjningen medräknas som en inkomst. Höjningen ser olika ut beroende på barnets ålder. I beräkningen läggs hela underhållsstödet som en inkomst, men beloppet för höjningen läggs som en utgift i beräkningen under en särskild post, "höjning underhållsstöd".

Om man får ett halvt underhållsstöd, t.ex. föräldrar som har växelvis boende, och där båda parter har försörjningsstöd görs samma kompensation av höjningen fast på halva beloppet. I de fall då endast den ena föräldern har försörjningsstöd sker en individuell bedömning.